

Ars Alba Restaurátor Bt.
2000 Szentendre Alkotmány u. 14.
adószám 24505877-2-13

A 121.D.6 jelzetű kötet restaurálási dokumentációja

A Pannonhalmi Főapátsági Könyvtár felkérésére a következő munkát végeztük.

121-D-6

Dionysius Carthusianus (1042 v. 1403-1471)

Epistolarum ac evangeliorum dominicalium totius anni enarratio. - Köln : Peter Quentel, 1533. - [6] CCCLXXXIII ff. : Metszetes iniciálék, a címlap metszetekkel gazdagon díszített ; 2°

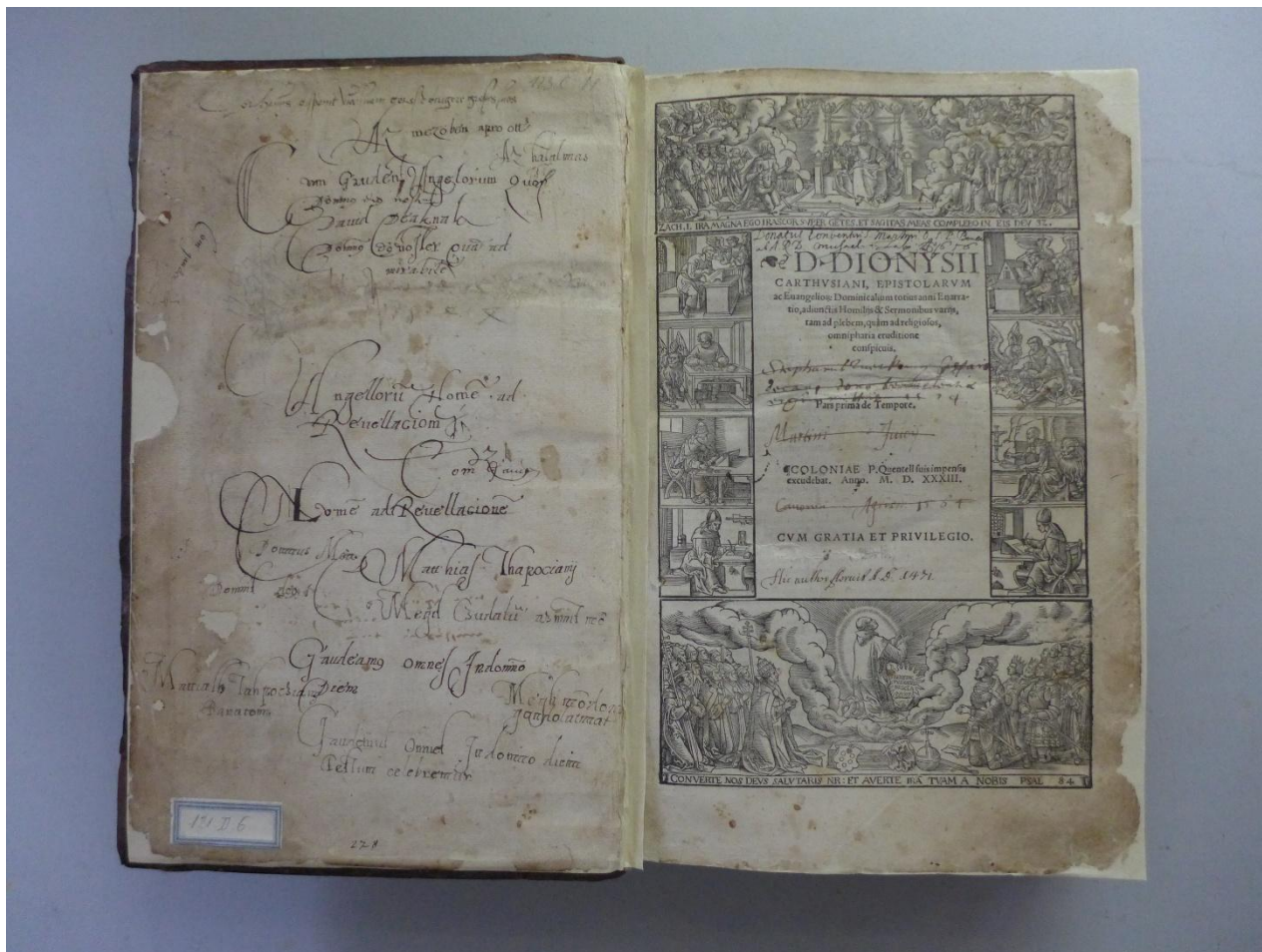
A háttábla restaurálás előtt és után

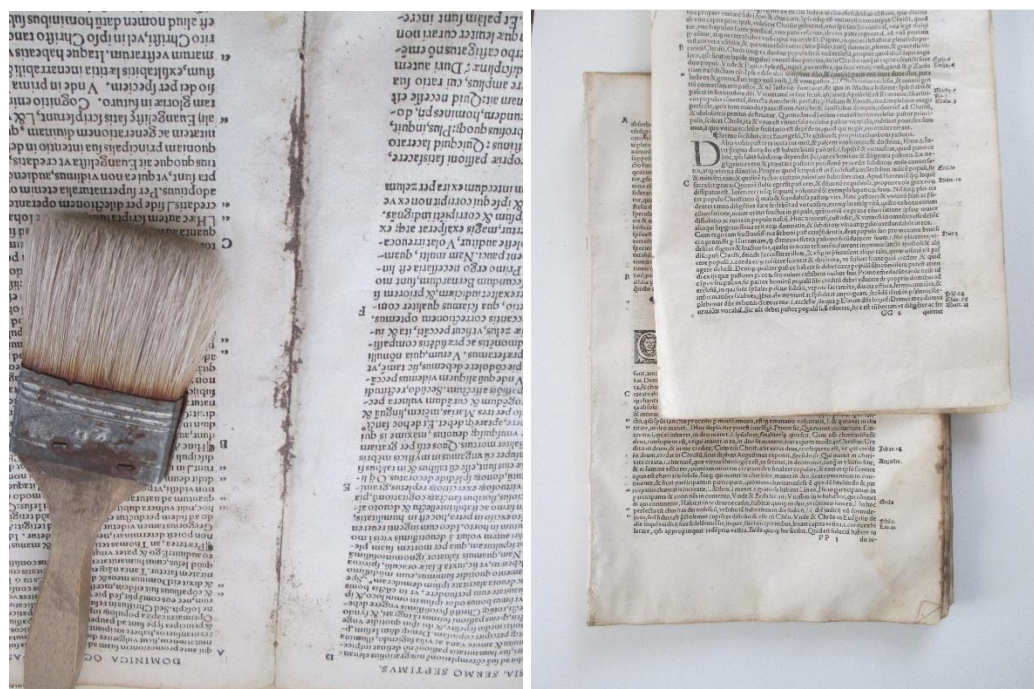
A gerinc részlete restaurálás előtt és után

Az első előzők és a címlap restaurálás előtt

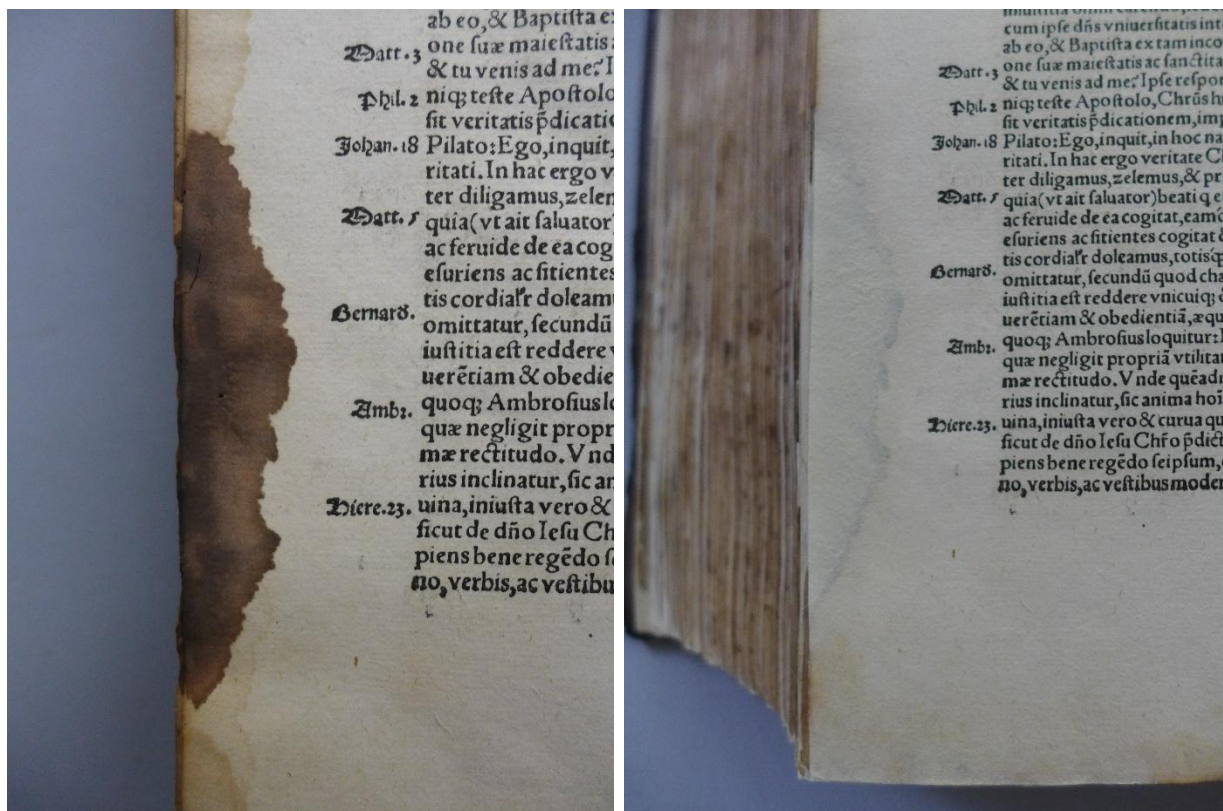

Az első előzők és a címlap restaurálás után

Lapok közötti szennyeződések

Fölül egy kimosott, alatta egy mosatlan ív

Savas barna folt a 379. lap versóján restaurálás előtt és után

A könyvttest fűzése új bordákra

A kötet metszése fejnél restaurálás előtt és után

Kódektöröredék betáblázócsíkok a táblán és a lebontott töredékek

A konzervált töredékek

A kötet állapota a restaurálás előtt:

Egykorú fatáblás egész bőr kötés. A vöröses színű növényi cserzésű bőrkötés elő- és háttáblája vaknyomással gazdagon díszített, a két táblán eltérő motívumokkal. Az előtáblán a bőrön fejnél kéziratos magyar nyelvű bejegyzések. A kötet arcnál két rézkapoccsal záródott. A bükkfa táblák élei túlnyúlnak a könyvtesten, az így képződött 'kantnik' srégeltek. Nyílásban a táblákat legömbölyítették.

A gerinc borítása elveszett, a táblabőrök a sarkakon és a táblaéleken hiányosak. A kopott bőrfelületen vágások, horzsolások vannak, helyenként üledékes szennyeződés képződött. A bordák nyílásban eltörték, a táblák leváltak a könyvtestről. A faanyagban néhány rovar röpnyílás van, a háttábla felső külső sarka hiányos. Egykori réz kapcsaiból csak az előtáblán lévő elemek maradtak meg, azok is hiányosak, korrodáltak, felületüket patina is borítja. A felső kapocshoz tartozó szíjvég töredéke megmaradt.

A nyomtatott papír oldalakon kéziratos margináliák, tulajdonosi bejegyzések vannak. Az ívgerinceken helyenként láthatóak egy korábbi fűzés nyomai is. Előzékei kiragasztott tükrök, magyar és latin kéziratos bejegyzésekkel. Valószínűleg röplap is tartozott a tükrökhöz, amit a későbbiekben eltávolítottak.

Az íveket három dupla és fejnél/lábnál egy-egy szimpla bőrbordára fűzték. A fűzés a szélső bordákat megkerülve tér át a következő ívbe. A bordák fehér cserzésű marhabőrök, végeiket a táblák külső oldalába mélyesztették és két fastifttel rögzítették. Oromszegői (kapitálisai) is voltak, amit a fűzés után

külön munkafolyamatban készítettek. A kaptilásalap bőrszík, amit feltehetően egyszerű zsineggel díszítettek, néhány ívenként beöltve az ívközepekbe. Az oromszegők végeit is a táblákba süllyesztették és fastifttel rögzítették.

A könyvtestet valószínűleg alig, vagy egyáltalán nem gömbölyítették.

A több darabból készült betáblázócsíkok és a bordaközökben lévő két/három rétegű kasírozások itáliai típusú krétázott pergamenre írt kódex töredékeiből készültek. A ragasztó itt több rétegű enyv.

A könyvtestben a 170-173. lapokat (CLXX-CLXXIII) kivágták. A bőrbordák nyílásban törtek. A lapok vízfoltosak, elsárgultak, helyenként szennyezettek, ujjnyomosak, kisebb hiányokkal, rovarjáratokkal, szakadásokkal. Az utolsó lapokon arcnál és lábnál savas folyadék (valószínűleg tinta) folyt a lapszélekre töredező barna foltot képezve. Az előzéktükrök nagyon szennyezettek, hiányosak, hátul a kapcsok vasszőgei rozsdafoltot hagytak. Az oromszegőknek csak a táblákba süllyesztett végeik maradtak meg. A könyvtest deformálódott, arc irányában kiboltosul.

Elvégzett beavatkozások, felhasznált anyagok:

- a gerinckasírozó pergamen kódextöredékek nedvesítése Laponit RH-val (szintetikus rétegszilikát), a töredékek lefejtése
- a fűzés bontása, a lapok portalanítása, száraz tisztítása ecsettel, mikroszálal kendővel, radiókkal (Seed brand 510, 512)
- az előzékek föláztatása a táblákról, a pergamen töredékek felemelése
- a papír kémhatásának mérése 6 helyen Merck féle finomskálás indikátorpapírral extraktumban: a savas barna foltokban 4 pH, a többi helyen átlagosan 6 pH
- a papír mosása, a savas foltokat tartalmazó lapok savtalanítása kalcium-hidroxid oldatban 8 pH-n
- a papír kiegészítése papíröntéssel; rostösszetétel: beörölt Fabriano Ingres és alfa-cellulóz rostok a Hámori papírmalomból; helyenként utánenyvezés 2%-os metilcellulózzal
- a kitépelt 170-173. lapok jelzésszerű kiegészítése öntött papírcsíkokkal
- az előzéktükrökön is keskeny öntött csíkkal jeleztük az esetleges röplapot
- az ívek fűzése új marhabőr bordákra, minimális gömbölyítés
- új gerinckasírozás zsírcserzésű fehér marhabőrből, a ragasztó rizskeményítő és bőrenyv
- oromszegők készítése új bőralapra kenderzsineggel, néhány ívenként a könyvtestbe öltve
- a fatáblákból a bordavégek eltávolítása; a háttábla felső sarkának kiegészítése fűrészpor és epoxigyanta (két komponensű Pattex) keverékével
- a táblákon megtartott borítóbőrök konzerválása ún. likkerrel (desztillált víz, lanolin, pataolaj, Genapol zsíralkoholszulfát)
- a felső kapocsból megmaradt bőrvég konzerválása, visszaillesztése bőrenyvvvel
- a réz kapocsvégek tisztítása szárazon radírral és nedvesen finom polírpapírral, levédésük 2%-os polivinil-butirállal (izopropilalkoholban oldva)
- betáblázás, a borda- és oromszegővégek rögzítése új stiftekkel a táblákban
- új gerincbőr növényi cserzésű borjúbőrből (Hewit and Sons, UK), a ragasztó rizskeményítő
- előzéktükrök kiragasztása 5%-os metilcellulózzal
- a jelzet címkéjét a tükrök aljára ragasztottuk vissza, hogy ne takarja le az alatta levő írást

- a kódextöredékek tisztítása párasítás és kíméletes nedvesítés után, simításuk szintetikus filcek között

Mellékletek: kódextöredékek, eredeti bordák, fűzőszálak, bordavégek, fastiftek

JAVASOLT TÁROLÁSI ÉS KIÁLLÍTÁSI KÖRÜLMÉNYEK:

- **optimális hőmérséklet:** 18°C, megengedett napi ingadozás +/- 1 °C
- **optimális relatív páratartalom (RH):** 50%, napi megengedett ingadozás +/- 3%
- **megvilágítás:** évi max. 15 000 lux (napi 8 órás 50 lux megvilágítás mellett évente 6 hétig állítható ki)

A munkát Fehrentheil Henriette és Kollár Zsuzsa restaurátorok végezték.

Szentendre, 2025. augusztus 19.

Fehrentheil Henriette
 ügyv. papír-és könyvrestaurátor
 Ars Alba Restaurátor Bt.

ARS ALBA Bt.
 2000 SZENTENDRE
 ALKOTMÁNY U. 14.
 T: 26/315-456